

Ива Иванова
Трета награда

Когато за пръв път прочетох темата на конкурса, се замислих каква ли е липсващата дума, онази неизказана дума, която е заместена с многоточие в заглавието. Хрумнаха ми много неща от иронични до критични, но не след дълго реших, че думата не е нито “свобода”, нито “корупция”. Аз бих продължила изречението с думичката “*емиграция*”.

Не бих желала да обяснявам в есето си какво е станало през 1989 година или пък какво за мен е демокрацията, разсъждения до болка познати на всички нас. Самата аз съм дете на свободна България. Родена съм през тази уникална в исторически план година. Животът преди 1989 не ми е познат, за него само съм чувала и добри, и лоши неща. Не бих искала да давам определения за властта преди 10 ноември 1989, и до днес хората не знаят дали е било комунизъм, тоталитаризъм или социализъм. Това, на което ще обърна внимание, е липсващата думичка в заглавието – емиграция.

Днес, през 2009 година, българите в чужбина стават все повече. Проблемът не е, че те са в чужбина, проблемът е, че те остават там със семействата си. Преди демокрацията в нашата страна пътуванията на запад са били строго ограничени, много хора се опитват да обяснят емиграцията с този факт, но за мен този факт е просто капка в морето от житейската драма на емигрантите. 20 години след социализма българите не престават да пътуват, те се скитат навсякъде, като че ли не сме забравили номадските си корени, скитаме се из чужбина с вяра за нещо по-добро, но какво? Никой не знае.

Приемам това есе доста лично, защото и моите родители са част от статистиката за емигрантите в чужбина. Преди 10 години те заминаха и останаха там. И както всички други гурбетчии, с настъпването на всяка година си казваха, че тази ще бъде последна, но – уви! Ето защо смятам, че 20 години демокрация доведоха след себе си хиляди разделени семейства, пръснати из света като парченца от пъзел. Пъзел, който никога няма да бъде сглобен...

Днес в България растат хиляди деца без родителите си. Изправени са сами пред предизвикателствата. Посрещат радост и тъга без родителите си. Да, свиква се с това, но с цената на много сълзи и молитви за по-добри дни. Много хора не разбират тази болка, тази пропаст в душите на децата. Често, когато кажеш, че родителите ти са в чужбина, хората гледат на теб като на по-богат и по-щастлив. И докато им разказваш за мъката и болката от гурбета, те привидно те съжаляват, но всъщност на ум пресмятат колко пари имаш. Жалко, но истина, изстрадана от нас, децата на гурбета. Но трагедията на човешките сърца е и от двете страни: и родители, и деца чувстват същата болка. Родителите, често обвинявани в безхаберие, са онези, които често

поглеждат небето и питат облачето “Що ли прави мойто чедо мило...”. А гласът им “минава, тихо като през пустиня”.

Така стоят нещата, не искам да оправдавам емигрантите, но много често те са обвинявани в бягство, в измяна на отечеството. Наричани са чужденци в собствената си държава. Е, драги обвинители, не е ли предателство и измяна на отечеството това, че днес в България работим за стотинки? Не е ли по-голям грях да оставиш децата си да просят и молят за хляб? Не е ли бягство, ако захвърлиш детето си, защото нямаш пари да го отгледаш? Кое е по-страшно, кое е предателство? Защото почти всеки емигрант работи, за да има и за децата, и за родителите му. Такъв е животът, или по-точно политиката, която днес ни докара дотук. По последни данни за 12 месеца от емигранти в българските банки се внасят два милиарда долара. Във време на криза по-голямата част от недвижимите имоти са собственост на емигранти. Но колкото и примери да дам, емигрантите ще останат с опетнено име на предатели, забравили род и семейство. Жалко, нали?

В публичното пространство често се казва, че в чужбина “българин за българин е враг”. Знам, че това не е така. Големите български общности в Чикаго, Атина и Лондон са доказателство, че истинският български пламък е жив. Както през Възраждането, така и сега Църквата и Писмеността обединяват хората. За първа година неделните училища в тези общности бяха спонсорирани от новото ни правителство. Малка стъпка към голям успех. Инициативата на сегашното правителство може за първи път да осъществи активна двупосочна комуникация с четирите милиона българи извън пределите на страната ни.

Много често и самите медии преувеличават с техните истории за злоба и завист на българите в емиграция. Тази предварителна негативна нагласа настройва емигрантите хищнически. Има обаче много организации, които опровергават това. Такава организация е “Войводите”, която се намира в Женева. На всеки Гергьовден тя организира среща на българите в Швейцария. Важното е, че сред тези хора съществува приятелски, чисто човешки дух за обединение, за споделяне на тревоги и радости.

Въпросът за емиграцията има дълбоки корени у нас. В исторически план тя винаги е съпътствала българската история. Емиграцията в България е на три основни вълни. И ако преди са бягали от турското робство, сега бягат заради българската политика. Едно от най-великите ни произведения е написано в емиграция (“Под игото”, Иван Вазов). Оттогава до днес емиграцията винаги ще прорязва България. Един съвременен пример доказва моята правота, че гурбетът не винаги означава щастие. Случаят с медицинските сестри в Либия ясно и красноречиво доказва, че животът и работата в друга страна могат да се окажат пагубни. Тези хора, отишли да спечелят малко, загубиха

толкова много. И не само те, но и техните семейства. Седемте години изгнание свършиха, но не и за тях. В деня на тяхното посрещане милиони хора плачеха пред екраните, но най-горчиви сълзи проляха емигрантите ни, защото те знаят какво е да живееш в страх и в отчаяние. Историята на медицинските сестри свърши като в приказка с “хепи енд”. Но тя винаги ще остане като поука на българите, амбицирани да бродят из света, че чужбина не винаги означава щастие, много по-често тя означава болезнено страдание.

Днес, през 2009 година, все повече в медиите се говори за раждането на демокрацията и падането на стария режим. И така между другото става въпрос и за “другите българи”. 20 години по-късно някой се сети за “продажниците” с български паспорт. Някой реши да им даде право да говорят.

В ефира на една от националните телевизии има акция “Детство, моля”. За деца, чиито родители са в чужбина. Чак сега някой се сети за нас. Тъжно е да гледаш как малките деца казват, че не помнят родителите си. Някога, когато бях на 10, аз също не помнех моите родители. Страшно е да го кажеш, дори да го помислиш...

По правилата на литературата идва ред на заключението. Но как да сложа край, като истинската вълна на емиграция тепърва ще ни залее. Как да напиша финалните думи, като знам, че утре едно дете ще остане без родители, ще стане сираче заради безпаричие. В главата ми тази тема никога няма да има край. Преди време, когато пътувах за моя роден край, една жена на име Пенка Спасова ми даде книга с нейни стихове. В книжката имаше много стихотворения, но още на първата страница имаше послеслов: *“Посвещавам на непрежалимата си дъщеря Валя, трагично загинала в Либия, гр. Аджидабия – Брега на Гергьовден на втория ден на Великден”*. И досега не знам защо тази жена точно на мен даде книгата. Може би е съдба или ние, изстрадалите от гурбета, се различаваме и някак неволно се подкрепяме. Не знам, но ѝ благодаря. Нейните чисти майчини думи, подредени в стихове, са болката, тъгата, трагедията на моето семейство, написана на бял лист:

***“Над реката мост ще стана,
през него минете.
Пред вратата праг ще стана,
на него стъпете.
Като птица със крилата
сянка ще ви пазя.
Аз ви моля, останете,
в чужбина не ходете.”***